

96/16

Kontrolní závěr z kontroly užití finančních prostředků Státního fondu tržní regulace v zemědělství

Kontrolní akce byla zařazena do plánu kontrolní činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu na rok 1996 pod číslem 96/16. Kontrolní akci řídil a kontrolní závěr vypracoval člen NKÚ Ing. Zdeněk Rodr.

Cílem kontroly bylo prověřit nakládání s prostředky Státního fondu tržní regulace v zemědělství.

Kontrolu vykonaly skupiny kontrolujících z Odboru zemědělství, lesního a vodního hospodářství NKÚ a oblastních odborů NKÚ v Berouně, Kutné Hoře, Pardubicích, Liberci, Táboře a Strakonících v období od dubna do října 1996.

Kontrolované osoby:

- Státní fond tržní regulace v zemědělství (dále jen „SFTR“, v některých citacích a odvolávkách na právní normy též „Fond“);
- koordinátoři: Agropol, a. s., Praha (dále jen „Agropol“); Českomoravská Kooperativa, a. s., Praha (dále jen „Českomoravská Kooperativa“);
- skladující organizace: Zemědělské zásobování a nákup, a. s., (dále jen „ZZN“) Chrudim; ZZN Nymburk, ZZN Příbram; ZZN Slaný; ZZN Svitavy; Obila Kutná Hora, a. s.; Proagro Liberec, a. s.; Ing. Jiří Čermák, Jemčina;
- pěstitelé: Agro Sychrov, a. s.; Zemědělské družstvo (dále jen „ZD“) Staré Město; ZEVYS, s. r. o., Svitavy; Rudolf Moravec, Janov; ZD Rosice u Chrasti; Miroslav Řehounek, Choteč; Ing. Jan Prášek a Ing. Ludvík Vojtíšek - Soukromý statek Lochy; ZD Červené Janovice; Zemědělské a obchodní družstvo (dále jen „ZOD“) Kačina; ZD Úžice; ZD Vysočina, Zbýšov; Zemědělská obchodní společnost, s. r. o., Bílé Podolí; ZAS Bečváry, a. s.; Ing. František Martin, Klučov; Výrobně obchodní družstvo (dále jen „VOD“) Zdislavice; ZD Struhařov; Agrodružstvo Kačice, Kamenné Žehrovice; Agrobos, s. r. o., Slatina; ZD se sídlem v Rosovicích; Voltuš, s. r. o., Voltuš; Bohemia Art, Rožmitálské údolí, s. r. o.; Dohoda, s. r. o., Velké Přítočno; Jiří Slaviček, Ouběnice; Zemědělská farma Novotný, Hostouň; ZD Nečín; Ing. Jiří Čermák, Jemčina;
- mlékárny: Krkonošská sýrárna a mlékárna Havlíček a Zelinka, s. r. o., Kruh u Jilemnice; PROM, s. r. o., Klátovy; Jihočeské mlékárny, a. s., České Budějovice.

Ministerstvo zemědělství (dále jen „MZe“) bylo do plánu kontrolní činnosti zařazeno jako kontrolovaná osoba pouze z důvodů získání informací.

Námítky proti kontrolnímu protokolu podali SFTR, Agropol, Ing. Jiří Čermák a ZZN Příbram. Byly vypořádány vedoucími skupin kontrolujících.

Odvolání proti rozhodnutím o námítkách podali SFTR, Agropol a Ing. Jiří Čermák. Rozhodlo o nich usneseními Kolegium NKÚ.

Kolegium NKÚ na svém V. zasedání konaném dne 3. března 1997

schválilo usnesením č. 4/V/97

kontrolní závěr v tomto znění:

Úvodní část

SFTR je právnickou osobou a byl zřízen zákonem č. 472/1992 Sb., o Státním fondu tržní regulace v zemědělství, v souladu s ustanovením § 15 odst. 1 zákona č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice (rozpočtová pravidla republiky), za účelem zabezpečování regulace trhu s některými produkty rostlinné a živočišné výroby a výrobků vzniklých jejich zpracováním.

SFTR

- vydává seznam výrobků, u nichž uplatňuje tržní regulaci,
- provádí nákup těchto výrobků, jejich úpravu, zpracování, skladování, dopravu a prodej,
- v případě, že provádí činnost prostřednictvím právnických a fyzických osob, jsou tyto vybírány na základě výběrového řízení a jejich seznam musí být zveřejněn,
- poskytuje dotace při vývozu zemědělských a potravinářských výrobků,
- koordinuje doplňování zásob do hmotných rezerv a jejich uvolňování,
- je oprávněn navrhopat příslušným ústředním orgánům státní správy:
- výši minimálních (garantovaných) cen,
- objemy dovozu a vývozu komodit a udělení licencí.

Finančními zdroji SFTR jsou:

- dotace ze státního rozpočtu účelově určené na tržní regulaci,
- prostředky ze státního rozpočtu určené na krytí správních výdajů SFTR,
- tržby z obchodní činnosti,
- úvěry, úroky z vkladů a půjček, penále a pojistná plnění, příp. další příjmy.

Finanční prostředky SFTR mohou být použity na:

- nákup určených zemědělských a potravinářských výrobků a úhradu nákladů s tím spojených (skladování, úprava, zpracování, doprava a prodej),
- dotace na vývoz těchto výrobků,
- splátky přijatých úvěrů a úhrady úroků,
- správní výdaje (jsou vedeny odděleně na zvláštním účtu).

Orgány SFTR jsou Rada Fondu a ředitel Fondu (§ 3 zákona č. 472/1992 Sb.). Předsedou Rady Fondu je ministr zemědělství. Jedním z členů Rady Fondu je ředitel Fondu. Místopředsedu a členy Rady Fondu a ředitele Fondu jmenuje a odvolává na návrh předsedy Rady Fondu vláda ČR. Ředitel Fondu je statutárním orgánem, který provádí opatření schválená Radou Fondu a řídí činnost odborných pracovníků, kteří tvoří výkonný aparát Fondu.

Předmětná kontrola se zabývala:

- I. regulací trhu s pšenicí potravinářskou v roce 1995,
- II. regulací trhu s mlékem v roce 1995.

K uvedené problematice se vztahují kromě zákona č. 472/1992 Sb., ve znění zákona č. 10/1993 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 1993 a změně a doplnění některých zákonů ČNR a některých dalších předpisů (účinnost od 1. 1. 1993 do 27. 9. 1995) a zákona č. 242/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 472/1992 Sb. (účinnost od 27. 9. 1995 dosud), zejména tyto předpisy:

- Zásady regulace trhu pšenice potravinářské ze sklizně roku 1995, č. j. 8610/94 ze dne 19. 12. 1994, a jejich doplněk č. 1, č. j. 1213/95 ze dne 14. 3. 1995, které vydala Rada Fondu v souladu s ustanovením § 5 zákona č. 472/1992 Sb. a uveřejnila v částce 1/1995 Věstníku MZe (dále jen „Zásady regulace trhu pšenice 1995“),
- Zásady regulace trhu mléka v roce 1995, č. j. 8309/94 ze dne 29. 11. 1994, které s účinností od 1. 1. 1995 vydala Rada Fondu v souladu s ustanovením § 5 zákona č. 472/1992 Sb. a uveřejnila v částce 3/1994 Věstníku MZe vydané 19. 12. 1994, a jejich doplněk č. 1, č. j. 1214/95 ze dne 14. 3. 1995, uveřejněný v částce 1/1995 Věstníku MZe (dále jen „Zásady regulace trhu mléka 1995“),
- Zásady výběrového řízení právnických a fyzických osob pro intervenční nákupy, vývoz nebo prodej výrobků zařazených do regulace trhu, č. j. 941/95 ze dne 27. 2. 1995, které vydala Rada Fondu ve smyslu ustanovení § 2 odst. 2 písm. c) zákona č. 472/1992 Sb. a uveřejnila v částce 1/1995 Věstníku MZe (dále jen „Zásady výběrového řízení 1995“),
- Výměř MF č. 01/95 ze dne 30. 11. 1994, kterým se vydává seznam zboží s regulovanými cenami, jímž byly stanoveny minimální ceny (tzv. garantované ceny): syrového kravského mléka v I. jakostní třídě při tučnosti 3,6 % ve výši 6 Kč za 1 litr (bez DPH), pšenice potravinářské odpovídající stanoveným kvalitativním parametřům dle ČSN 46 1100 - 2 ve výši 2 700 Kč za 1 tunu (bez DPH). Dále výměř MF č. 02/95 ze dne 6. 1. 1995, jímž byly upřesněny podmínky nákupu pšenice potravinářské, uveřejněný v Cenovém věstníku, částka 1/1995 ze dne 20. 1. 1995.

Regulace trhu s pšenicí potravinářskou

se uskutečňuje formou termínovaného (zálohového) nákupu. Pro účely tohoto nákupu pšenice potravinářské ze sklizně roku 1995 uzavřel SFTR s tzv. koordinátory nákupu - Agropolem a Českomoravskou Kooperativou - ko-

misionářskou smlouvu podle ustanovení § 577 a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Komisionáři se zavázali, že zařídí vlastním jménem pro komitenta na jeho účet činnosti spojené s termínovaným (zálohovým) nákupem pšenice potravinářské v roce 1995, jejím skladováním a expedicí a komitent se zavázal zaplatit jim za to sjednanou úplatu.

Komisionáři se zavázali, že zejména:

- zabezpečí výběr odpovídajícího počtu a rozmístění skladujících organizací,
- dohodnou s nimi a budou odpovídat za to, že nakoupenou pšenici uskladní, s odbornou péčí ošetří a podle pokynů komitenta vyskladní.

S pěstiteli uzavřel SFTR prostřednictvím okresních agrárních komor kupní smlouvy podle ustanovení § 409 a násl. obchodního zákoníku na nákup pšenice potravinářské ze sklizně roku 1995.

SFTR se zavázal zaplatit prodávajícímu:

- zálohu ve výši 1 000 Kč za 1 tunu (bez DPH) do 14 kalendářních dnů po podpisu smlouvy,
- první doplatek ve výši 1 700 Kč za 1 tunu (bez DPH) do 21 kalendářních dnů po převzetí pšenice potravinářské v dohodnuté kvalitě a množství skladující organizací,
- případný druhý doplatek po uskutečnění prodeje kupujícím (SFTR), nejpozději do 30. 6. 1996.

Pěstitel jako prodávající byl povinen splnit stanovené podmínky, mj. mít vypořádané závazky vůči státu, dodat pšenici potravinářskou z vlastní sklizně v požadované kvalitě a v minimálním množství 20 tun.

Ve smlouvě je stanoven postup pro případ, když prodávající nesplnil své závazky ze smlouvy.

Regulace trhu s mlékem

se uskutečňuje formou subvencovaného vývozu mlékařských výrobků, které odpovídají Radou Fondu stanovenému přebytku mléka. SFTR vyhláší v tisku výběrové řízení na subvencovaný vývoz, jehož se mohou zúčastnit mlékárny, které splní stanovené podmínky, zejména:

- vyrábí schválené výrobky pro intervenční vývoz (máslo, sýry, kasein atd.),
- splňují náležitosti přihlášky (zejména nabídku čerpání subvence, tj. rozdíl mezi výrobní a vývozní cenou),
- mají vyrovnány závazky vůči státu,
- platí zemědělským prvovýrobcům garantovanou cenu za mléko a nemají vůči nim závazky starší 30 dnů.

SFTR na základě provedeného výběrového řízení uzavřel s vybranými mlékárnami kupní smlouvy na poskytnutí vývozní subvence a pokud mlékárny zajistí vývoz výrobků za podmínek ve smlouvě dohodnutých (druh výrobku z vlastní produkce, množství, časové období, kdy má být vývoz uskutečněn), subvence jim uhradí. V případě, že mlékárna nesplní podmínky, je povinna vrátit

subvenci a zaplatit „sankční pokutu“ ve výši 0,1 % z objemu neoprávněně užívané subvence za každý den.

Zjištěné skutečnosti

Průkaznost a správnost vedení účetnictví SFTR

Podle ustanovení § 1 odst. 3 zákona č. 268/1994 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 1995, činila dotace SFTR celkem 500 000 tis. Kč. Byla rozdělena na část určenou na úhradu nákladů spojených s regulací trhu (493 000 tis. Kč) a prostředky k úhradě správních výdajů výkonného aparátu SFTR (7 000 tis. Kč).

Dále byla SFTR ze státního rozpočtu z kapitoly Všeobecná pokladní správa poskytnuta částka ve výši 350 000 tis. Kč.

Celkem činily zdroje pro regulaci trhu (zůstatek z roku 1994, dotace, tržby, další příjmy, úvěr, penále a jiné) 3 820 049 tis. Kč a výdaje pro tytéž účely 3 733 575 tis. Kč. Zůstatek ve výši 86 474 tis. Kč byl v souladu s ustanovením § 9 odst. 4 písm. a) až d) zákona č. 472/1992 Sb., ve znění zákona č. 242/1995 Sb., převeden do rozpočtu SFTR na rok 1996.

1. SFTR nedodržel ustanovení § 4 odst. 2 a § 18 odst. 1 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, kde je mj. stanoveno:

„Účetní jednotky jsou povinny dodržovat při vedení účetnictví účtové osnovy a postupy účtování ...“

„Účetní závěrku ... tvoří

a) rozvaha (bilance), ...“

Při vedení účetnictví se ještě v roce 1995 řídil pokyny FMF ze dne 11. 5. 1992, č. j. V/2 -14 309/92, které byly určeny Federálnímu fondu tržní regulace v zemědělství a v jednotlivostech již neodpovídaly v té době platným předpisům. Vyskytují se v nich odkazy na již neplatný statut federálního fondu a na neplatnou účtovou osnovu a směrnice k účtové osnově pro rozpočtové organizace, FMF č. j. XV/2 - 4 066/1982. V důsledku toho neměl SFTR správně upraveno členění příjmů a výdajů.

Předložená Roční účetní závěrka SFTR za rok 1995, která byla podkladem pro jednání Rady Fondu, neobsahovala rozvahu.

2. SFTR porušil ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 563/1991 Sb., kde je stanoveno:

„Účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví úplně, průkazným způsobem a správně tak, aby věrně zobrazovalo skutečnosti, které jsou jeho předmětem.“

Rozdílně členil závazky a pohledávky na různých dokladech a účetních písemnostech, což vedlo k nepřehlednostem, nepřesnostem a k vykazování nesprávných úda-

jů. Použil takový systém počítačového zpracování, jehož písemné sestavy jsou nepřehledné.

Například přehled pohledávek a závazků, který je přílohou k účetní závěrce za rok 1995 má uvedeno jiné členění pohledávek a závazků podle jednotlivých analytických účtů, než tabulka č. 6, která je součástí Roční účetní závěrky SFTR za rok 1995. Číselné hodnoty se shodují pouze u některých položek a v celkovém saldu. V některých položkách jsou obsaženy položky jiného druhu. Například u položky „faktury za prodej pšenice potravinářské vystavené v roce 1995 a splatné v roce 1996“ je uvedena částka 293 009 tis. Kč, která však obsahuje také částku za vystavené faktury IN 93 (intervenční nákup) a ZN 94 (zálohový nákup) splatné v roce 1995. Nesprávný je i název položky „pšenice potravinářská - dlužníci, kteří nezaplatili faktury a úroky“ u částky 3 555 tis. Kč, neboť tato částka představuje pouze nezaplacené úroky. Spolu s neuhrazenými fakturami celková částka podle názvu činila 26 294 tis. Kč.

O tom, že sestavy počítačového zpracování účetní evidence pohledávek a závazků byly nepřehledné, svědčí skutečnost, že SFTR nechal pro potřeby auditu zpracovat ručně tabulku č. 1 „Saldokonto neuhrazených pohledávek - analytický účet 311 014“.

Dále SFTR porušil shora uvedené ustanovení tím, že nesprávně evidoval inventarizační rozdíl (manko) zjištěné při inventuře zásob ke dni 30. 11. 1995 koordinátorem u skladovatele Ing. Jiřího Čermáka ve výši 5 850 tun pšenice potravinářské, což představuje částku 15 795 tis. Kč.

I

Regulace trhu pšenice potravinářské v roce 1995

SFTR v zájmu regulace nabídky a poptávky a ceny pšenice potravinářské, a tím i ovlivnění spotřebitelských cen produktů z této pšenice vyráběných, uskutečnil její termínovaný (zálohový) nákup ze sklizně roku 1995 za minimální (garantovanou) cenu 2 700 Kč za 1 tunu (bez DPH). Prostřednictvím okresních agrárních komor uzavřel celkem 2 390 kupních smluv s pěstiteli v 66 okresech. Nakoupil od nich 490 359 tun pšenice potravinářské, za niž vynaložil částku 1 029 966 tis. Kč a na náklady spojené s tímto nákupem (svozné, uskladnění, koordinace) vydal 53 055 tis. Kč. Předpokládané množství bylo 500 tis. tun.

1. SFTR nezajistil včasné vydání zásad výběrového řízení pro rok 1995. Zásady výběrového řízení 1995 vydal až dne 27. 2. 1995 a uveřejnil v květnu 1995.

a) Výběrové řízení koordinátorů, jejichž prostřednictvím se uskutečnil termínovaný (zálohový) nákup, skladování a expedice pšenice potravinářské v roce 1995, provedl podle zásad výběrového řízení platných pro rok 1994. Řízení ukončil dne 21. 2. 1995.

b) Nezasadil splnění ustanovení bodu 2 Zásad regulace trhu pšenice 1995, kde je mj. stanoveno:

„Dodána může být jen potravinářská pšenice z vlastní sklizně pěstitele z roku 1995 ...“

Tím, že SFTR nezahrnul toto ustanovení do komisionářských smluv uzavřených s koordinátory a ani na něj jiným způsobem nepřenesl odpovědnost za dodržení této podmínky, umožnil, že někteří pěstitelé dodávali pšenicí potravinářskou z jiné než vlastní sklizně.

c) Nerespektoval při koncipování a uzavírání kupních smluv s pěstiteli ustanovení § 9 odst. 3 zákona č. 472/1992 Sb., kde je stanoveno:

„Neoprávněně použité nebo zadržené prostředky Fondu jsou podnikatelé, kterým byly tyto prostředky poskytnuty, povinni odvést v poskytnuté výši Fondu včetně penále.“²⁾

odkaz²⁾ se odvolává na ustanovení § 30 odst. 1 zákona č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice (rozpočtová pravidla republiky), které mj. stanoví:

„Nesprávně použité nebo zadržené prostředky ... státních fondů republiky jsou subjekty, kterým byly poskytnuty, povinni odvést ve stejné výši ... státnímu fondu republiky. Zároveň jsou tyto subjekty povinny zaplatit penále ve výši 1 % denně z neoprávněně použitých nebo zadržovaných prostředků, nejvýše však do výše této částky.“

SFTR v kupních smlouvách nestanovil a ani jinak nezajistil placení penále ve smyslu uvedeného ustanovení zákona č. 576/1990 Sb. Nepostupoval hospodárně při realizaci nákupu pšenice potravinářské, zejména při uplatňování svých pohledávek. Pěstitelům (prodávajícím), kteří obdrželi zálohu, pšenicí nedodali a zálohu do 3. 11. 1995 nevrátili, zaslal faktury k úhradě nevrácených záloh a úroků z nich až dne 1. 12. 1995, s datem splatnosti 8. 12. 1995. V kupních smlouvách stanovil pouze povinnost uhradit úrok (odstupňovaně v závislosti na době vrácení zálohy), úrokovou sazbu snížil z původně stanovených 0,044 % denně (tj. 16,06 % ročně) na 0,029 % denně (tj. 10,6 % ročně).

Některým dlužníkům umožnil odklad splátky dluhu do března 1996. Ing. Jiřímu Čermákovi umožnil vyrovnat dluh za roky 1994 a 1995 v celkové výši 40 949 tis. Kč dokonce až ze sklizní roků 1996 a 1997.

V případech nezaplacených dlužných částek a úroků pěstiteli podal SFTR soudní žaloby o zaplacení pohledávek za rok 1995 až ve II. čtvrtletí 1996. Ke dni 31. 12. 1995 činila dlužná částka (nevrácené zálohy a úroky - bez penále) celkem 26 294 tis. Kč. Ke dni 31. 7. 1996 (v době kontroly NKÚ) činila ještě 7 821 tis. Kč.

2. Koordinátor Agropol nesplnil závazky vyplývající z uzavřené komisionářské smlouvy se SFTR, zejména ustanovení čl. 1, 2 a 4, kde je mj. stanoveno:

„Touto smlouvou se zavazuje komisionář, že zařídí vlastním jménem pro komitenta na jeho účet činnosti spojené s termínovaným (zálohovým) nákupem potravinářské pšenice v roce 1995, jejím skladováním a expedicí ...“

„Komisionář je povinen při zařizování záležitostí jednat s potřebnou odbornou péčí podle pokynů komitenta ...“

„Komisionář je oprávněn použit ke splnění smlouvy jiné osoby, za splnění závazku však odpovídá, jako by záležitost obstaral sám.“

V souladu s ustanovením čl. 1 smlouvy se komisionář zavázal mj.:

„- zabezpečit nákup pšenice potravinářské v rámci zálohového nákupu od pěstitelů - smluvních partnerů komitenta, jejichž jmenný seznam a smluvní množství obdrží ...;

- zabezpečit skladování na dobu neurčitou a následnou expedici podle pokynů komitenta ...;

- zodpovídá za vykoupení pšenice potravinářské jen do úrovně smluvního množství jednotlivých pěstitelů s přípustnou tolerancí + 2 % a jen v kvalitě uvedené v čl. 8 ...;

- zodpovídat za dodržení kvalitativních parametrů a vykoupěného množství až do doby vyskladnění dle pokynů komitenta;

- zajistit oddělené skladování pšenice potravinářské nakoupené v rámci zálohového nákupu, ...“

Agropol nesplnil výše uvedené závazky tím, že některé povinnosti nepřenesl na skladující organizace. V dále uvedených případech při zařizování záležitostí nejednal s potřebnou odbornou péčí, nekontroloval dostatečně činnost skladovatelů, což umožnilo, že dále uvedené skladující organizace nesplnily některá ustanovení smlouvy uzavřené s koordinátorem o převzetí, ošetření, uskladnění a expedici pšenice potravinářské nakoupené SFTR v termínovaném (zálohovém) nákupu ze sklizně 1995 (dále jen „smlouva o skladování“).

3. Skladující organizace

ZZN Nymburk, ZZN Příbram, ZZN Slaný, ZZN Svítavy, Obila Kutná Hora a Ing. Jiří Čermák nedodrželi ustanovení smlouvy o skladování, kterou s nimi uzavřel koordinátor Agropol.

a) Ustanovení čl. II. písm. a) a e) smlouvy o skladování, kde je mj. stanoveno:

„Skladovatel se zavazuje:

a) Podle čl. I této smlouvy převzít od zemědělských prvovýrobců, jejichž seznam je uveden v příloze č. 1 této smlouvy, se kterými SFTR uzavřel smlouvu a poskytl jim zálohu ve výši 1.000,- Kč za kaž-

dou nasmlouvanou tunu, pšenici potravinářskou ze sklizně 1995 ...

e) Zabezpečí oddělené skladování ...“,

porušily

- ZZN Slaný tím, že převzalo od 5 zemědělských prvovýrobců neuvedených v seznamu celkem 1 166 tun pšenice potravinářské a zahrnuje ji do objemu pšenice skladované pro SFTR. Uskladnilo ji společně s pšenicí SFTR;
- ZZN Svitavy tím, že převzalo pšenici potravinářskou ze sklizně roku 1995 od prvovýrobců ZOD Malá Haná, Jevíčko v množství 429 tun a AGRO Sebranice v množství 53 tun, i když nebyli uvedeni v seznamu, a zahrnuje ji do objemu pšenice skladované pro SFTR. Uskladnilo ji společně s pšenicí SFTR.

b) Ustanovení čl. II písm. d) smlouvy o skladování, kde je stanoveno:

„Skladovatel se zavazuje: ...

d) zodpovídá za vykoupení pšenice potravinářské jen do úrovně smluvního množství u jednotlivých pěstitelů (viz příloha č. 1) s maximální tolerancí + 2 % a jen v kvalitě uvedené v odstavci a).“,

porušilo

- ZZN Slaný tím, že převzalo pro SFTR 1 246 tun pšenice potravinářské od zemědělských prvovýrobců, kteří měli již smluvní dodávku pro SFTR splněnu. (Tento objem vykázalo příjmovými doklady jako plnění smluvních dodávek pro SFTR od jiných prvovýrobců, kteří své závazky nesplnili.);
- dále tím, že převzalo pro SFTR od zemědělských prvovýrobců 1 731 tun pšenice potravinářské, jejíž obsah mokrého lepku v sušině neodpovídal stanovené minimální výši 26,0 %.

c) Ustanovení čl. II písm. c) smlouvy o skladování, kde je mj. stanoveno:

„Skladovatel se zavazuje: ...

c) Předloží Agropolu podklady potřebné pro zúčtování doplatků ceny zpracované v rozsahu příložené tabulky - Přehled o dodávkách pšenice potravinářské pro SFTR v roce 1995 - ... samostatně za každého pěstitele ... ; v případě nesprávně zpracovaných ... podkladů přebírá skladovatel závazky z prodlení SFTR ...“,

porušily

- ZZN Slaný a ZZN Svitavy tím, že u dodávek pšenice potravinářské pro SFTR předložily Agropolu k zúčtování doplatku ceny nesprávné podklady, ve kterých nesouhlasili vykázání dodavatelé se skutečnými (i když tuto skutečnost skladovatelé znali).

d) Ustanovení čl. II písm. i) smlouvy o skladování, kde je stanoveno:

„i) Skladovatel je povinen nejméně jednou ročně předat Agropolu inventurní zprávu o stavu zásob, které jsou majetkem SFTR na základě této smlouvy.“,

porušilo

- ZZN Slaný tím, že předalo zprávu o stavu zásob pšenice potravinářské skladované pro SFTR ke dni 30. 11. 1995 v množství 7 046 tun a tento stav nebyl ověřen fyzickou inventurou.

e) Ustanovení čl. II písm. d) a e) smlouvy o skladování, kde je mj. stanoveno:

„Skladovatel se zavazuje: ...

d) Zodpovídá za vykoupení pšenice potravinářské ... jen v kvalitě uvedené v odst. a) ...

e) Zabezpečí oddělené skladování ... a bude zodpovídat za dodržení kvalitativních parametrů a převzatého množství až do doby vyskladnění.“,

porušili

- Ing. Jiří Čermák tím, že ve 3. čtvrtletí 1995 uskladnil pro SFTR 1 698 tun pšenice, která neodpovídala požadavkům na kvalitu pšenice potravinářské;
- Obila Kutná Hora tím, že nezabezpečila pro SFTR kvalitativní parametry obsahu mokrého lepku v sušině v pšenicí potravinářské během skladování.

f) Ustanovení čl. I. a čl. II. písm. g) a j) smlouvy o skladování, kde je mj. stanoveno:

„Předmětem této smlouvy je převzetí, ošetření, uskladnění a následná expedice pšenice potravinářské nakoupené ... ze sklizně 1995 ...“

„Skladovatel se zavazuje: ...

g) Při expedici této pšenice potravinářské podle pokynů Agropolu zabezpečí nakládku ...

j) Při plnění povinností vyplývajících z čl. I. a II. této smlouvy bude skladovatel jednat s potřebnou péčí podle pokynů Agropolu.“,

porušili

- Ing. Jiří Čermák tím, že vykázal uskladnění 5 850 tun pšenice potravinářské pro SFTR, skladování si nechal proplatit a expedici podle Agropolem vydaných a řádně doručených dispozic neprovedl, s pozdějším odůvodněním, že pšenicí nemá a od smlouvy se SFTR odstupuje;
- Obila Kutná Hora tím, že neexpedovala pšenici potravinářskou ze sklizně roku 1995, ale v 78 % množství vyskladnila zásoby o rok starší; nejednala tak v souladu s pokyny Agropolu;

- ZZN Nymburk tím, že expedovalo po dohodě s odběratelem pšenici potravinářskou namíchanou s pšenicí s nižším obsahem lepku než 26 %, přestože k tomu nemělo pokyn;
- ZZN Svitavy tím, že nedodrželo pokyn ze dne 4. 4. 1996 k ukončení odběru pšenice potravinářské pro SFTR nejpozději do 30. 4. 1996, a dále tím, že v šesti případech při vyskladnění pšenice potravinářské nesplnilo jeden ze stanovených kvalitativních znaků, a to obsah mokrého lepku v sušině.

Další nedostatky skladujících organizací:

Ustanovení § 4 odst. 2 zákona č. 563/1991 Sb., kde je mj. uvedeno:

„Účetní jednotky jsou povinny dodržovat při vedení účetnictví účtové osnovy a postupy účtování ..., které stanoví Federální ministerstvo financí a vyhláší je v oznámením o jejich vydání ve Sbírce zákonů.“

přitom Opatření FMF č. j. V/20 100/1992 (ze dne 15. července 1992, registrované v částce 106 Sbírka zákonů ročník 1992), kterým se stanoví účtová osnova a postupy účtování pro podnikatele, ve znění změn a doplňků, v příloze č. 2 Postupy účtování pro podnikatele, mj. ukládá:

Účtová třída 1 - Zásoby, čl. III, odst. 5:

„O zásobách předaných účetní jednotce ke zpracování, vypůjčených, došlých organizací omylem a o konsignačním zboží se vede podrozvahová evidence s uvedením druhu zásob a jejich ocenění.“

Účtová třída 7 - Závěrkové a podrozvahové účty, čl. II, odst. 2:

„Na podrozvahových účtech se sledují zejména: ... Majetek přijatý do úschovy ...“,

porušily

- ZZN Nymburk, ZZN Slaný, ZZN Svitavy a Proagro Liberec tím, že zásoby pšenice potravinářské uskladněné v roce 1995 pro SFTR nesledovaly na podrozvahových účtech.

4. Pěstitelé

Pěstitelé porušili kupní smlouvu, kterou s nimi uzavřel SFTR v roce 1995 podle ustanovení § 409 a násl. obchodního zákoníku. Smlouva byla pro všechny pěstitele jednotná a v souladu se Zásadami regulace trhu pšenice 1995.

a) Ustanovení bodu 8 písm. e) kupní smlouvy, kde je stanoveno:

„V případě, že prodávající nedodá žádné množství pšenice potravinářské a neučinil o této skutečnosti oznámení spolu s vrácením zálohy v měsících před sklizní a v jejím průběhu, je povinen nejdéle do 21 kalendářních dnů po konečném termínu pro dodání, tj. do 3. 11. 1995, vrátit proplacenou zálohu a zapla-

tit úrok ve výši 7 % z poskytnuté zálohy. Při nedodržení tohoto termínu bude postupováno dle dílu X obchodního zákoníku.“,

porušili

- Ing. Jirí Čermák tím, že nedodal SFTR 5 400 tun pšenice potravinářské, jak se zavázal v kupní smlouvě ze dne 27. 3. 1995. Zálohu ve výši 5 400 tis. Kč, která mu byla vyplacena dne 6. 4. 1995, nevrátil ani do 3. 11. 1995, i když uvedenou smlouvu vypověděl již dne 6. 10. 1995. Dlužnou částku včetně úroku uhradil až dne 27. 3. 1996.

Ve stejném termínu (dne 6. 10. 1995) vypověděl tento pěstitel SFTR kupní smlouvu ze dne 10. 4. 1995 na dodání 5 850 tun pšenice potravinářské, i když podle vlastního vyjádření toto množství po sklizni dodal pro SFTR do vlastních skladů. Smlouvu později SFTR vypověděl „z důvodů zhoršené kvality, resp. lepší nabídky od jiného odběratele.“ Předtím obdržel nejen zálohu ve výši 5 850 tis. Kč, ale i první doplatek v částce 1 700 Kč za 1 tunu, tj. celkem 15 795 tis. Kč. SFTR vypověď odmítl s tím, že od smlouvy již nelze odstoupit a trval na dodání smlouveného množství;

- Zemědělská obchodní společnost, s. r. o., Bílé Podolí. Tím, že nedodala SFTR 680 tun pšenice potravinářské, jak se zavázala v kupní smlouvě ze dne 10. 3. 1995. Obdrženou zálohu 680 tis. Kč a příslušný úrok 47 tis. Kč do doby ukončení kontroly NKÚ neuhradila.

b) Ustanovení bodů 1 a 3 písm. c) kupní smlouvy, kde je mj. stanoveno:

„Touto kupní smlouvou se prodávající zavazuje dodat kupujícímu dále uvedenou potravinářskou pšenici ze sklizně roku 1995 a převést na něho vlastnické právo ...“

Potravinářská pšenice, dodávaná na základě této smlouvy, bude z vlastní sklizně a v kvalitě dále uvedené.“,

porušily

- ZD Staré Město tím, že nedodalo SFTR celé množství 1 004 tun pšenice potravinářské z vlastní sklizně, jak se zavázalo. Z vlastní sklizně dodalo pouze 84 tun, jiní pěstitelé za něj dodali 386 tun a 534 tun nedodalo vůbec;
- Agrodružstvo Kačice tím, že nesplnilo smlouvu a na smluvní množství 413 tun dodalo pouze 97 tun.

c) Ustanovení bodu 3 písm. a) kupní smlouvy, kde je mj. stanoveno:

„Prodávající prohlašuje, že:

má vypořádané závazky vůči státu (... Pozemkový fond, ...)“,

porušil

- Rudolf Moravec tím, že uvedl nepravdivé prohlášení o tom, že má vypořádané závazky vůči státu, přestože měl nevypořádaný dluh na nájemném za pozemky

a budovy vůči Pozemkovému fondu ČR ve výši 921 396 Kč a o tomto dluhu věděl.

II.

Regulace trhu mléka v roce 1995

Bilanční přebytek produkce mléka v roce 1995 činil celkem 704 mil. litrů, což v přepočtu na mléko o tučnosti 3,6 % představovalo 737 mil. litrů.

SFTR uzavřel na základě výběrového řízení 83 smluv na subvencovaný vývoz mlékárenských výrobků s jednotlivými zpracovateli. Na regulaci trhu mléka v roce 1995 bylo vyčerpáno 1 063 683 tis. Kč.

1. SFTR

a) nedodržel závazné podmínky čl. III bodu 2 Zásad regulace trhu mléka 1995, kde je mj. stanoveno:

„Fond, pokud zajišťuje svoji činnost prostřednictvím jiných právnických osob ..., tyto vybírá na základě výběrového řízení ve smyslu § 2 odst. 2 písm. c) zákona ČNR č. 472/1992 Sb. podle Radou Fondu schválených Zásad výběrového řízení ... regulace trhu.“

když podmínkou účasti ve výběrovém řízení je splnění kritérií stanovených v Zásadách regulace trhu mléka 1995.

Vydal Zásady regulace trhu mléka 1995 dne 29. 11. 1994 s účinností od 1. 1. 1995 a Zásady výběrového řízení pro rok 1995 dne 27. 2. 1992 s účinností od téhož data. Přitom výběrové řízení pro regulaci trhu mléka v I. čtvrtletí 1995 bylo vyhlášeno dne 15. 12. 1994 s uzávěrkou dne 20. 12. 1994. Konalo se podle pravidel platných pro rok 1994. Podmínky Zásad regulace trhu mléka 1995 byly rozdílné od podmínek roku 1994 (například nový způsob přepočtu subvence na 1 000 litrů mléka);

b) porušil ustanovení bodu 1 Zásad výběrového řízení 1995, kde je mj. stanoveno:

„Výběrové řízení vyhláší a zveřejňuje v tisku ...“

Rozhodl dne 26. 1. 1995 o dodatečném zvýšení množství mléka určeného v I. čtvrtletí 1995 pro subvencovaný vývoz z 57 mil. litrů (rozhodnutí ze dne 15. 12. 1994) na 87 mil. litrů. Přitom nevyhlásil nové výběrové řízení, ale rozhodl rozdělit zvýšený objem podle výsledků již uzavřeného výběrového řízení z prosince 1994 a ukončil je na množství 83 mil. litrů;

c) nepostupoval důsledně při posuzování žádostí o zařazení do výběrového řízení podle bodu 9 Zásad výběrového řízení 1995.

Neověřil si včas, zda čestná prohlášení některých účastníků regulovaného trhu s mlékem, že mají vyrovná-

ny své závazky vůči SFTR, jsou pravdivá. Tím se stalo, že a. s. Milpa, Pardubice na základě nepravdivého prohlášení, že má své závazky vyrovnány, byla zařazena mezi účastníky subvencovaného vývozu mléka ve II. čtvrtletí 1995;

d) nevyužil plně možností, které mu umožňuje ustanovení § 2 odst. 5 zákona č. 472/1992 Sb., kde je mj. stanoveno:

„Fond je oprávněn zjišťovat u podnikatelů, kterých se týká tržní regulace zemědělských a potravinářských výrobků, nezbytné údaje pro realizaci této regulace, pokud je nelze zjistit v rámci statistického zjišťování.“

Nezjišťoval u podnikatelů, kteří se účastnili subvencovaného vývozu mlékárenských výrobků, veškeré nezbytné údaje pro přesnější posouzení oprávněnosti poskytnutí subvence a účasti na regulaci trhu. Údaje o vypočtené výrobní ceně, která v porovnání s předpokládanou vývozní cenou byla rozhodujícím kritériem pro přiznání výše subvence na 1 litr mléka, jež předkládali účastníci výběrového řízení, nebyly vypočteny jednotným, závazným a kontrolovatelným způsobem (kalkulační vzorec). To umožňovalo spekulativní jednání některých účastníků subvencovaného vývozu (tzv. prémiování vývozu výrobků, které mají uplatnění na domácím trhu);

e) nedodržel ustanovení bodu 7 smluv o poskytnutí vývozní subvence uzavřených ve smyslu čl. 1 odst. 2 Zásad regulace trhu mléka v roce 1995, kde je mj. uvedeno:

„V případě, že mlékárna neuskuteční v časovém intervalu dle této smlouvy vývoz mlékárenských výrobků, uvedených v bodě 3, je povinna Fondu uhradit při splatnosti 14 dní smluvní pokutu ve výši 10 % ze subvence, která odpovídá nevyvezenému množství příslušného mlékárenského výrobku ...“

Počítal smluvní pokuty za neuskutečněný vývoz mlékárenských výrobků takovým způsobem, že z nevyvezeného smluvně dohodnutého množství příslušného výrobku odpočítal toleranci množství ve výši 5 % povolenou pro množství vyváženého výrobku a z této částky pak vypočítal pokutu ve výši 10 %.

Tímto způsobem nesprávně účtoval mlékárnám celkem za rok 1995 smluvní pokuty o 229 tis. Kč nižší;

f) porušil ustanovení § 2 odst. 2 písm. c) zákona č. 472/1992 Sb., kde je stanoveno:

„V případě, že provádí činnost prostřednictvím jiných právnických nebo fyzických osob, jsou tyto právnícké nebo fyzické osoby vybírány na základě výběrového řízení a jejich seznam musí být zveřejněn.“

Rozhodl dne 11. 7. 1995, více než 1 měsíc po uzavěření výběrového řízení na stanovený objem subvencovaného vývozu mléka ve III. čtvrtletí 1995, o zvýšení tohoto objemu o dalších 53 mil. litrů a dne 12. 7. 1995 vyzval a. s.

Jihočeské mlékárny k předložení 2. varianty jejich projektu vývozu na toto množství a uzavřel s nimi smlouvu, aniž vyhlásil nové výběrové řízení.

2. Mlékárny

Ustanovení § 4 odst. 2 zákona č. 563/1991 Sb. o účetnictví, kde je mj. uvedeno:

„Účetní jednotky jsou povinny dodržovat při vedení účetnictví účetní osnovy a postupy účtování ...“,

porušila

Krkonošská sýrárna a mlékárna Havlíček a Zelinka, s. r. o., tím, že nesprávně zaúčtovala příjem poskytnuté subvence na účet 311 - Odběratelé a souvztažně na účet 648 - Ostatní provozní výnosy.

Shrnutí a vyhodnocení:

Kontrolou byly zjištěny zejména tyto nedostatky:

- Zákon č. 472/1992 Sb., o Státním fondu tržní regulace v zemědělství, nestanoví jednoznačně konkrétní povinnosti pro všechny účastníky regulace trhu vybraných komodit a pro hospodaření SFTR. Například nestanoví povinnost SFTR vymáhat nevrácené zálohy na nákup výrobků včetně penále, případně povinnost oznámit tyto skutečnosti územním finančním orgánům.
- SFTR se při vedení účetnictví řídí pokyny FMF z roku 1992 určenými ještě Federálnímu fondu tržní regulace.
- Vzájemné vztahy účastníků regulace trhu vyplývají pouze ze smluv, a pokud nejsou všechny potřebné povinnosti ve smlouvách zahrnuty, nejsou závazné; např. v komisionářských smlouvách, které SFTR uzavřel s koordinátory regulovaného trhu pšenice potravinářské, nepřenesl na ně povinnost zajistit prostřednictvím skladovatelů pouze nákup pšenice potravinářské z vlastní sklizně pěstitelů. Tím se stalo, že docházelo k nákupu i od nesmluvních partnerů SFTR.
- Závažným nedostatkem byla skutečnost, že při nákupu pšenice potravinářské nebyly vždy dodrženy stanovené parametry jakosti. Při expedici pšenice potravinářské na mlýny docházelo k záměnám kvalitní pšenice za méně kvalitní, čímž byl v konečném důsledku poškozován spotřebitel (nekvalitní pečivo) a skladovatel dosahoval neoprávněný prospěch.
- Pěstitelé ve značném rozsahu neplnili své smluvní závazky. Obdrželi zálohu v částce 1 000 Kč za 1 tunu nasmlouvaného množství pšenice potravinářské. Pšenici nedodali a zálohu vrátili opožděně, nebo ji nevrátili vůbec. Získávali tak od SFTR výhodný úvěr, resp. bezdůvodné obohacení.
- SFTR nevěnoval dostatečnou pozornost provádění inventarizací zásob pšenice potravinářské a kontrole plnění smluv. Ke dni 31. 12. 1995 činily pohledávky za pěstiteli, z toho značná část po lhůtě splatnosti, více než 26 mil. Kč včetně úroku bez penále. Ke dni 31. 7. 1996 (v době kontroly) činily 7,8 mil. Kč.
- Skladovatelé neplnili vyskladňovací dispozice Agropolu a z uskladněných 54 550 tun pšenice potravinářské ze sklizní roků 1994 a 1995 nedodali podle dispozic 24 662 tun, z toho nejvíce Ing. Jiří Čermák 5 850 tun.
- Ing. Jiří Čermák, který plnil současně úlohu koordinátora (v roce 1994), skladovatele i pěstitele, uskladnil pro SFTR pšenici, která ve značném rozsahu neměla předepsanou kvalitu, obdržel zálohu a pšenici nedodal. SFTR postupoval v daném případě značně benevolentně, nevyměřil mu penále v souladu se zákonem a umožnil úhradu závazku až ze sklizní roků 1996 a 1997.
- SFTR nezpracoval do smluv s pěstiteli závazek uhradit v případě zadržení prostředků penále ve výši 1 promile denně.
- SFTR vydal pro rok 1995 zásady výběrového řízení, na základě kterých měli být vybráni účastníci regulace trhu mléka, opožděně a rozhodoval podle zásad platných pro rok 1994.
- Nestanovil pro mlékárny - účastníky výběrového řízení na subvencovaný vývoz mléčných výrobků závazný a jednotný způsob kalkulace vlastních nákladů na jednotku produkce. Jednotlivé podniky kalkulovaly výrobní ceny produktů podle různých metodik, do výběrového řízení předkládaly vykonstruované výpočty a navrhovaly na vývoz výrobky, které by našly uplatnění na vnitřním trhu, avšak s nižší mírou rentability. Tím SFTR použil v uvedených případech prostředky státního rozpočtu nevhodně.